herpy

GEKKOER

Common wonder gecko

Teratoscincus scincus

En blid ørkengekko fra Centralasien og Iran med store, glasklare øjne og en hale beklædt med store plader. Når den føler sig truet, gnider den pladerne mod hinanden, så det rasler som en lille klapperslange. Den graver sine egne huler i sandet og skal have det tørt og en kølig vinterpause for at yngle.

Familie: Sphaerodactylidae Tidligere navn: *Stenodactylus scincus* Udgivet 14. november 2026

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**16-20 cm** total længde inkl. hale
Levetid	**10-20 år**
Aktiv	**Nat**
Levevis	**Jordboende og gravende**
Biotop	**Ørken og halvørken**
Sværhedsgrad	**Øvet**

PASNING

Min. terrarie	**90 × 60 × 45 cm** L × B × H til 2 voksne dyr
Temperatur, dag	**24-28 °C**
Hotspot	**30-35 °C**
Temperatur, nat	**18-22 °C**
Luftfugtighed	**30-50 %**
UVB	**Valgfri**
Kost	**Insekter**
Holdes	**Enkeltvis eller parvis**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kuldstørrelse	**2 æg**
Kuld pr. år	**1-5**
Inkubation	**60-110 dage** ved 28-29 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Ikke omfattet**
EU-bilag	**Bilag D**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Arten står ikke på CITES-listerne, men er opført i bilag D i EU's forordning 338/97. Køb og salg inden for EU kræver ingen tilladelser, men dyr, der indføres fra lande uden for EU, skal anmeldes ved grænsen. Vilde dyr kan være fanget i lande som Iran og Pakistan, hvor eksport kræver nationale tilladelser, så vælg altid opdrættede dyr og få dokumentation for oprindelsen. Ellers gælder dyrevelfærdslovens almindelige krav.

Om arten

Teratoscincus scincus er en kraftigt bygget ørkengekko med bredt hoved, store øjne uden låg og en kort, tyk hale. De voksne er sandgule til gråbrune med sorte, brudte tværbånd eller pletter, mens siderne og bugen er næsten hvide. Nyklækkede unger er klart gule med mørke tværbånd. Huden er tynd, og de store, bløde skæl ligger som tagsten over hinanden. De rives let af, hvis dyret bliver taget for hårdt.

Gekkoen mangler de klæbende tåpuder, som mange andre gekkoer har. I stedet har tæerne kamme af små skæl, der giver godt fodfæste i løst sand, så den klatrer ikke på glas, men lever på jorden og i sine huler. Mest særpræget er halen, der er dækket af store, stive plader. Bliver dyret truet, rejser det sig på strakte ben, krummer ryggen og svinger halen, så pladerne rasler. Det kan også pibe, hvæse og springe frem og bide. Halen kan smides og vokser ud igen, men får sjældent sin gamle form.

Hermann Schlegel beskrev arten i 1858 som *Stenodactylus scincus*. Siden er former, der tidligere blev regnet som underarter, skilt ud som selvstændige arter, bl.a. *Teratoscincus keyserlingii* og *Teratoscincus rustamowi*. Derfor kan ældre pasningsvejledninger og dyr i handlen gå under forskellige navne. Voksne dyr bliver omkring 16 cm inklusive hale, store dyr

op til 20 cm. Der findes ingen pålidelige vægttal.

Det er et roligt dyr, men skrøbeligt, og det egner sig bedre til at kigge på end til at håndtere.

Udbredelse og levested

Arten har en stor udbredelse i ørkenbæltet fra Iran til det vestligste Kina. Den findes i det centrale og vestlige Iran, det vestlige Afghanistan og det nordlige Baluchistan i Pakistan og videre mod nord gennem ørkenerne øst for Det Kaspiske Hav i Turkmenistan, Usbekistan, Tadsjikistan og det sydlige Kasakhstan. I Kina lever den i Xinjiang. Typelokaliteten er Ili-dalen på grænsen mellem Kina og Kasakhstan.

Ældre angivelser fra Den Arabiske Halvø, bl.a. Qatar og Oman, er usikre. Den eneste veldokumenterede bestand af slægten i Arabien, i De Forenede Arabiske Emirater, hører til den nærtstående *Teratoscincus keyserlingii*, så Arabien er ikke med på kortet.

> **Oprindelig udbredelse:** Iran, Afghanistan, Pakistan, Turkmenistan, Usbekistan, Kasakhstan, Tadsjikistan og Kina.

LEVESTED

Gekkoen lever i ørkener og halvørkener: på sanddyner, grus- og lerslætter og i tørre flodlejer med spredt, lav bevoksning. Om dagen ligger den i en dyb hule, som den selv graver. Hulen holder på fugten og skærmer mod både hede og kulde. Om natten kommer den frem og jager insekter og andre smådyr, og den tager også mindre firben.

Klimaet er kontinentalt og barskt med tørre, meget varme somre og kolde vintre. I de nordlige dele af udbredelsen går dyrene i vinterdvale og lever af deres fedtreserver. Netop den kolde vinter sætter gang i ynglesæsonen, og den skal efterlignes, hvis man vil have æg i terrariet.

Pasning

TERRARIET

Et enkelt dyr eller et par skal have et terrarie på mindst 90 × 60 × 45 cm (længde × bredde × højde). Til en lille gruppe bør det være mindst 100 × 60 × 60 cm. Dyrene går meget rundt om natten, så bundarealet betyder mest. Højden er mindre vigtig, fordi gekkoen ikke klatrer, men låget skal slutte tæt.

Bunden er det vigtigste. Brug en tør, gravbar blanding af vasket legesand og ler eller ørkenjord, der kan holde en gravet hule, i et lag på 10-15 cm. Undgå kalksand og andet farvet eller kalkholdigt sand fra dyrehandlen, fordi dyrene kan sluge det og få forstoppelse. Lav mindst to skjul af fx korkrør og flade sten, ét i den varme og ét i den kølige ende. Gør det ene til et fugtigt skjul med let fugtig jord, så dyret selv kan vælge. Læg sten og skjul direkte på bunden af terrariet, før sandet kommer i, så de ikke styrter sammen, når dyret graver under dem.

Stil en lav skål med frisk vand i den kølige ende, og sørg for god ventilation, så terrariet ikke bliver fugtigt og muggent.

TEMPERATUR

Arten skal have en tydelig temperaturgradient. Om dagen skal den kølige ende ligge på 24-28 °C, og et varmt område skal nå 30-35 °C ved sandoverfladen, fx under en varmepære eller et keramisk varmelegeme styret af en termostat. Mål overfladetemperaturen med et digitalt termometer eller et infrarødt termometer.

Om natten må temperaturen falde til 18-22 °C, som i naturen, og der er sjældent brug for ekstra varme. I et koldt rum kan en varmemåtte under den ene ende holde bunden lun uden lys.

Vil du avle, skal dyrene have en vinterpause på omkring to måneder ved 15-18 °C. Se afsnittet om parring.

Læs mere: Varme og temperatur

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Det er en ørkenart, og terrariet skal være tørt med en luftfugtighed på 30-50 %. Spray ikke hele terrariet. Fugt i stedet sandet let i den kølige ende eller i det fugtige skjul et par gange om ugen, så dyret har et sted at gå hen, når det skal skifte hud.

Huden skiftes i stykker, og der kan sidde rester tilbage på tæer og halespids, hvis luften er for tør. Gør i så fald det fugtige skjul lidt fugtigere. Gekkoen drikker af en vandskål, som skal skiftes ofte.

Læs mere: Luftfugtighed, sprøjtning og ventilation

LYS OG UVB

Som nataktivt dyr har gekkoen ikke store krav til lys, og den kan sagtens klare sig helt uden UVB, når foderet er pudret med D3-vitamin. Man kan også give et svagt UVB-rør til skyggedyr (Ferguson-zone 1-2), fx et T5-rør på 5-7 % i den varme ende, så UV-indekset højst er 1-2 dér, hvor dyret kan komme. Der skal altid være skygge og skjul i resten af terrariet. UVB er derfor angivet som valgfrit.

Hold en fast døgnrytme med omkring 12 timers lys om sommeren og 10 timer om vinteren. Natten skal være mørk.

Læs mere: Lys og UVB Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

FODER

Gekkoen er insektæder. Giv varieret levende føde som fårekyllinger, græshopper og dubia-kakerlakker, og melorme eller voksmøllarver som godbid en gang imellem. Insekterne skal være mindre end afstanden mellem dyrets øjne og gerne være fodret med grønt, så de selv er næringsrige. Voksne dyr fodres 2-3 gange om ugen, unger hver anden dag.

Pudr insekterne med kalk ved de fleste måltider og med et vitaminpulver med D3 en gang om ugen. Har dyret UVB, kan der gives mindre D3. Fodr om aftenen, og fjern insekter, der ikke bliver spist, så de ikke generer dyret. Hold øje med vægten, for arten bliver let for fed i fangenskab.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Gekkoen er rolig og afventende, men skrøbelig. Den tynde hud kan flænses, hvis du tager for hårdt fat, og halen smides let. Håndter den derfor så lidt som muligt, og tag aldrig fat i halen. Når den føler sig truet, rasler den med halen, piber og kan bide, men det er mest bluff.

Hanner må aldrig holdes sammen, fordi de slås. Et par kan som regel bo sammen, men hold øje med, om de tåler hinanden. Voksne dyr kan æde eller angribe unger, så unger skal altid have deres egen boks. Hold øje med bid, manglende haler og dårlig appetit, og hav et ekstra terrarie klar. Gekkoen sover om dagen i sin hule, så du ser den mest om aftenen.

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hannerne kendes på de to buler ved halens rod, hvor hemipenis sidder, og på en række porer foran kloakken. Der findes ingen pålidelige tal for, hvornår arten bliver kønsmoden. Hunner bør være fuldt udvoksede, i god huld og have en stabil vægt, før de sættes i avl, for unge hunner bliver let tappet for kalk.

PARRING

Arten skal have en kølig vinterpause for at yngle. Pausen varer typisk omkring to måneder ved 15-18 °C, og uden pausen udebliver avlen ofte. Fodr dyrene godt i ugerne før, så de har reserver, men stop fodringen to uger før temperaturen sænkes, så tarmen er tom. Vej dem undervejs. Hæv derefter temperaturen langsomt til det normale, og begynd forsigtigt at fodre igen.

Når dyrene spiser normalt, sættes hannen til hunnen i hendes terrarie. Hold øje med dem de første nætter, og skil dem ad, hvis hunnen bliver jagtet uden ro eller får bidsår.

ÆGLÆGNING OG KULD

Hunnen lægger to æg ad gangen og op til fem kuld i løbet af en sæson. Æggene er hårdskallede, men skrøbelige, og kan blive knust, når hunnen graver. Giv hende derfor et æglæggested med dybt, løst sand, fx 15 cm sand over en varmemåtte i den ene ende, hvor æggene falder væk fra hende. Tjek jævnligt efter nye æg.

Hold øje med hunnens vægt gennem hele sæsonen, og giv hende rigeligt med kalk og føde. Stop avlen, hvis hun taber sig.

INKUBATION

Æggene skal inkuberes tørt eller med meget lidt fugt. For meget fugt dræber fostrene, men helt tør luft kan også være et problem. Der er to fremgangsmåder: æggene kan ligge i tørt sand eller i en boks med et let fugtigt medie eller med en flaskehætte vand ved siden af æggene. Et sikkert udgangspunkt er tørt substrat i en lukket boks med en lille vandskål, der ikke rører æggene.

Inkuber ved 28-29 °C. Klækningstiden varierer meget: angivelserne svinger fra omkring 100-110 dage ved 28 °C ned til omkring 60 dage ved 29 °C. Læg æggene halvt ned i substratet uden at vende dem. Det vides ikke, om temperaturen bestemmer kønnet.

OPDRÆT AF UNGER

Ungerne er klart gule med mørke tværbånd. Tag dem væk fra de voksne, som kan angribe dem. Hold dem enkeltvis i en lille boks eller et terrarie på 20-40 liter med sand, et tørt og et fugtigt skjul, og fugt en lille del af bunden let.

Giv små levende insekter som små fårekyllinger og små kakerlakker, pudret med kalk, hver anden dag. Vej dem jævnligt. Der findes ikke pålidelige tal for vækst og vægt, så hold øje med dyrets kondition, fx en fyldig halerod, frem for kun alderen.

Sundhed og typiske fejl

Arten er hårdfør, når temperatur og bund er i orden. De typiske problemer er:

- Fugtig bund og dårlig ventilation, som giver svamp, hudproblemer og luftvejsinfektioner. Hold terrariet tørt med kun ét lille fugtigt skjul.
- Hudrester på tæer og halespids, især hvis luften er for tør. Et fugtigt skjul og lunkent vand hjælper.
- Skader på den tynde hud efter hårdhændet håndtering. Tag sjældent dyret op, og aldrig i halen.
- Forstoppelse efter slugt kalksand eller andet uegnet bundmateriale. Brug vasket sand og ler.
- Mangel på kalk og D3-vitamin, især hos unger og avlshunner. Det giver bløde knogler og rystelser. Pudr foderet.
- Fedme ved rigelig fodring med fede insekter.
- Dårlig appetit for lav temperatur eller efter vinterpausen.

Søg en dyrlæge med erfaring i krybdyr, hvis dyret taber sig, ikke spiser i flere uger, har hævede øjne, hvæsende vejrtrækning eller er slapt.

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.